

самоврядування виникали труднощі при укладенні ними на регіональному рівні партнерських контрактів з приватним капіталом. Через зазначені труднощі розвиток державно-приватного партнерства з часом руйнувався.

В Україні 1 липня 2010р. було прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство», що врегулював особливості здійснення такого партнерства. Не варто вважати, що до прийняття Закону, механізм державно-приватного партнерства в Україні не використовувався. Різноманітність форм і способів реалізації державно-приватного партнерства (лізінг, державно-приватні підприємства, концесія, оренда, розділ продукції, тощо) дає можливість його використання навіть у недосконалому нормативно-правовому середовищі. У той же час прийняття Закону України № 2404-17 від 01.07.2010р. «Про державно-приватне партнерство» надає цьому механізму формальних рис та виводить його на новий рівень. В Законі чітко визначено, що саме є державно-приватне партнерство, які воно має ознаки і на яких принципах здійснюється. В Україні основними формами реалізації державно приватного партнерства визначено спільну діяльність, розподіл продукції та концесію. Концесія – це найбільш розвинута форма державно-приватного партнерства за кордоном, тому що, при ній приватний сектор має найбільшу свободу у прийнятті адміністративно-господарських чи управлінських рішень. Одночасно з цим у держави залишається достатньо інструментів впливу у разі порушення іншою стороною договору – концесії.

В українській економіці є комплекс галузей виробничої інфраструктури, зокрема комунальне господарство, трубний транспорт, автомобільні траси, залізничні колії, які потребують модернізації та оновлення. Саме через використання механізмів державно-приватного партнерства можлива акумулювання ресурсів на пріоритетних напрямках для їх реалізації.

**Н.І. Чухрай**

Національний університет “Львівська політехніка”

## **АКАДЕМІЧНИЙ КЛАСТЕР ЯК ФОРМА РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ**

© Чухрай Н.І., 2.11

В сучасних умовах формування економіки знань вищі навчальні заклади (далі ВНЗ) розглядаються з позиції важливих учасників системи трансферу знань та технологій на ринку. У розвинених країнах для ВНЗ комерціалізація результатів досліджень стає не менш важливою функцією, ніж їх освітня та наукова діяльність. Модель ВНЗ, що існувала до цього часу і базувалась на поєднанні освітньої та наукової функцій, сьогодні у світі трансформується у напрямку активної підтримки підприємництва, зокрема підготовці студентів та працівників до самореалізації у сфері бізнесу, тобто університети все частіше стають ще і центром підприємництва.

Активна діяльність університетів у сфері освіти, науки, бізнесу та практичної підтримки створення нових фірм дає плідний розвиток мережам підприємств при навчальних закладах, що часто об'єднуються у сучасні та дуже конкурентні у глобальному масштабі кластери. Для фірм, що виникають при навчальних закладах, з'явилися визначення: фірми *campus*, *spin-off* при навчальних закладах, професорські фірми, малі технологічні фірми чи загальне поняття – інтелектуальне або академічне підприємство.

Світовий досвід свідчить на користь академічного підприємництва, яке розглядає ВНЗ як важливий учасник трансферу знань та розвитку підприємництва в регіоні. Особливого значення академічне підприємство набуває для регіонального розвитку територій. У поєднанні з іншими елементами місцевого середовища бізнесу формується так званий “академічний

кластер”, що включає ВНЗ, науково-дослідні одиниці, мережі малих і середніх фірм, а також інфраструктуру підприємництва та трансферу технологій.

Розвиток співпраці між учбовими закладами і промисловістю, на державному і регіональному рівні, скерованої на інновації, створення нових підприємств і – більш загально – на трансфер знань, є важливим завданням ВНЗ. Переміщення знань з навчального закладу до промисловості може відбуватися як через ліцензування університетської інтелектуальної власності, так і шляхом створенням підприємств.

Сьогодні окреслений курс на активізацію академічного підприємництва в Європі знаходить все більшу підтримку регіональних органів влади в рамках економічної політики та громадських організацій. Мова йде про сотні програм та різноманітних ініціатив, що проводяться на різних рівнях (міжнародному, державному, регіональному і місцевому) управління економічним розвитком.

Комісія Європейського Союзу є ініціатором і спонсором низки програм міжнародної наукової співпраці, що охоплює європейські країни – члени ЄС та сусідні їм держави. На початку 2006 р. Європейська Комісія затвердила пропозицію щодо нової програми ЄС з досліджень. Маючи підназву "Побудова європейського дослідницького простору знань для зростання", Сьома рамкова програма (далі РП7) надає новий імпульс розвитку та підвищенню конкурентоспроможності Європи, підкреслюючи, що знання є найбільшим європейським ресурсом. Відповідно до пропозиції Комісії, РП7 організована за чотирма окремими програмами, наведеним у таблиці.

#### **Пріоритети 7-ої Рамкової Програми "Побудова європейського дослідницького простору знань для зростання" Європейського Союзу**

|                 |   |
|-----------------|---|
| СПІВРОБІТНИЦТВО | Лідерство у ключових науково-технічних сферах. Підтримка співробітництва університетських, промислових, дослідницьких і громадських установ   |
| ІДЕЇ            | Фінансування „граничних” досліджень, інноваційних, „ризикових” та міждисциплінарних проєктів. Створення Європейської ради з досліджень (ERC), змагання окремих наукових колективів на європейському рівні, конкурси для молодих науковців і значних наукових колективів, „Bottom up”-проєкти поза тематичними напрямками програми   |
| ЛЮДИ            | Розвиток та посилення людського потенціалу європейських досліджень. Підтримка навчання, мобільності та кар’єрного росту через посилення програми „Marie Curie Actions”  |
| МОЖЛИВОСТІ      | Посилення дослідницьких та інноваційних можливостей. Оптимізація використання та розвитку дослідницьких інфраструктур, посилення інноваційних можливостей малого та середнього бізнесу та його спроможності отримувати вигоду від досліджень, розвиток регіонів, зближення науки та суспільства, розвиток міжнародного співробітництва, підтримка розвитку дослідницької політики |

Джерело: <http://www.cordis.lu/fp7>

Ця програма більше ніж попередні приділяє увагу співробітництву університетських, промислових, дослідницьких і громадських установ, що підтримується на всіх щаблях програми, та дослідженням, що відповідають потребам економіки. Також вперше програма надасть підтримку найкращим європейським дослідженням після створення Європейської Ради з Досліджень. Невипадково, що 7-ма Рамкова Програма проходить під гаслом «Наука для суспільства, наука із суспільством», що доводить пріоритетну роль наукових знань у розвитку європейської економіки майбутнього. Адже економічний розвиток будь-якої країни залежить від розвитку його науково-дослідницького та освітнього сектору.

На жаль, академічне підприємництво в Україні все ще не отримало належного розвитку, що пояснюється низкою чинників зовнішнього та внутрішнього характеру. Дослідницьким центром, навколо якого формується академічний кластер, є університети. Варто зазначити, що в Україні існують обмежені дані на тему діапазону комерціалізації наукових досліджень учбових закладів, з чим пов'язані труднощі в оцінці ступеня використання результатів цих досліджень у секторі промисловості. Власні емпіричні дослідження та порівняльний аналіз із зарубіжним досвідом дають змогу автору зробити такі висновки.

На сьогоднішній день, в Україні відповідно до існуючого законодавства ВНЗ поставлені в неоднакові умови порівняно з комерційними структурами малого та середнього бізнесу. Обтяження податками науково-дослідних робіт, що виконуються в університеті, приводить до істотного зменшення коштів на оплату праці і тим самим зменшує привабливість виконання таких робіт. Проведення всіх розрахунків через Казначейство, обґрунтування необхідності закупівлі обладнання, необхідність проведення тендерів стають у багатьох випадках причиною відмови потенційних Замовників у співпраці з структурами університету. Науковцям стає вигідно працювати « в тіні» або через приватні фірми, які сплачують значно нижчі податки, проте це спричиняє відтік значної частини позабюджетних коштів з вищих навчальних закладів. Такі приватні фірми стають конкурентами на ринку науково-технічних послуг та високих технологій для університетів і зрозуміло не можуть розраховувати на підтримку зі сторони керівництва університету.

Ще одним бар'єром розвитку академічного підприємництва є значне навчальне навантаження викладачів університету. Цілеспрямований розвиток власного бізнесу вимагає значних часових затрат і, як наслідок, приводить до зниження якості викладацької та наукової роботи, що само собою не може вітатися керівництвом ВНЗ. Ще один аспект відносин академічного підприємця і ВНЗ - право на використання наукової розробки. Досить тяжко чітко розмежувати, що є власністю університету, а що підприємця, адже більшість нових наукових результатів отримується науковцями при виконанні держбюджетних тем чи в межах робочого часу вже оплаченого роботодавцем. Перераховані вище чинники скоріш за все і є основними причинами приховування працівниками університету своєї підприємницької діяльності. Слід також згадати інертність працівників університету, вихованих в умовах адміністративно-планової системи, відсутність в них відповідних знань та навичок для роботи в ринкових умовах, а також негативний інформаційний вплив щодо складності чесного ведення бізнесу за існуючих обставин.

У доповіді запропоновано заходи щодо подолання вищезазначених бар'єрів, що сприятиме розвитку академічного підприємництва в Україні загалом та регіонах зокрема. Становлення академічного кластеру на базі університету матиме позитивний вплив на розвиток конкретного ВНЗ не тільки завдяки покращенню його наукового іміджу, але й підвищенню якості освітнього пропозиції, активізації взаємовідносин з бізнес середовищем, збільшенню доходів від співпраці та трансферу технологій до фірм випускників, покращенні працевлаштування випускників ВНЗ на ринку праці, додатковим можливостям зайнятості на ринку праці для студентів, наукових та інженерно-технічних працівників. На рівні регіональної економіки – це, насамперед, імпульси щодо розвитку, які в локальній та регіональній перспективі включають в себе: створення нових фірм та робочих місць, стимулювання інноваційного середовища та активізацію розвитку регіону.